УДК 351:353
https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-1(38)-8

Ніколаєв Кирило Дмитрович,
кандидат сільськогосподарських наук, доцент, професор кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, e-mail: nikolaev.kirill@gmail.com, https://orcid.org/0000-0003-0404-6113

Nikolaev Kyrylo Dmytrovych,
Candidate of Agricultural Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kyiv, 2, Frometivska Str., e-mail: nikolaev.kirill@gmail.com, https://orcid.org/0000-0003-0404-6113

Семенець-Орлова Інна Андріївна,
доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри публічного адміністрування, Міжрегіональна Академія управління персоналом, 03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2, innaorlova@ukr.net, https://orcid.org/0000-0001-9227-7426

Semenets-Orlova Inna Andriivna,
Doctor of Science in Public Administration, Professor, Head of the Department of Public Administration, Interregional Academy of Personnel Management, 03039, Kyiv, 2, Frometivska Str., innaorlova@ukr.net, https://orcid.org/0000-0001-9227-7426

ПРОЦЕС ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ: ВИКЛИКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Анотація. Процес децентралізації відіграє значну роль у формуванні механізмів управління екологічною безпекою на місцевому рівні. **Мета** – дослідити децентралізацію влади як одну з ключових стратегій, яку Україна впроваджує з метою покращення управління та стимулювання розвитку регіонів. Досліджено, що процес прийняття рішень у сфері екологічної безпеки в контексті децентралізації влади в Україні є край важливим. **Методологія** – на основі дослідницького під-

ходу форсайту проаналізувати виклики та можливості, які виникають внаслідок цього процесу, а також шляхи їх подолання.

Однією з ключових складових децентралізації є перенесення владних повноважень з центрального на місцевий рівень. Це означає, що місцеві органи влади отримують більше повноважень у прийнятті рішень, в тому числі у сфері охорони довкілля та екологічної безпеки. Проте, цей процес супроводжується рядом викликів, з якими необхідно вирішувати, включаючи фінансову складність, недостатність кваліфікації персоналу та інші. **Наукова новизна.** У рамках аналізу виявлено ключові аспекти прийняття рішень у сфері екологічної безпеки на місцевому рівні. Особлива увага приділяється ролі громадськості у цьому процесі та методам залучення громадськості до прийняття рішень. Громадськість володіє важливими знаннями та досвідом, які можуть бути корисними для розробки та впровадження ефективних стратегій охорони довкілля. Крім того, аналізовано інструменти та методи, що використовуються місцевими органами влади для контролю та забезпечення дотримання екологічних норм та стандартів. Ці інструменти включають в себе проведення аудитів, встановлення штрафів за порушення екологічних правил, а також залучення громадськості до процесу моніторингу.

Висновки. Наголошено, що децентралізація може призвести до нерівності у рівні екологічної безпеки між різними регіонами та недостатньої кваліфікації персоналу на місцевому рівні. Важливо розробляти та впроваджувати ефективні механізми співпраці між центральними та місцевими органами влади, а також залучати громадськість до процесу прийняття рішень в сфері екологічної безпеки. Це вимагає розробки чітких стратегій, використання сучасних інструментів моніторингу та контролю, а також забезпечення відкритого та прозорого обміну інформацією між всіма зацікавленими сторонами.

Ключові слова: децентралізація влади, екологічна безпека, прийняття рішень, громадськість, залучення, інструменти, місцеві органи влади, безпека, національна безпека.

DECISION-MAKING PROCESS IN THE FIELD OF ENVIRONMENTAL SAFETY: CHALLENGES OF DECENTRALIZATION OF AUTHORITY IN UKRAINE

Abstract. The process of decentralization plays a significant role in the formation of environmental security management mechanisms at the local level. **The purpose of the work** is to analyze the decentralization of power as one of the key strategies that Ukraine implements in order to improve governance and stimulate regional development. It has been studied that the decision-making process in the field of environmental safety in the context of decentralization of power in Ukraine is extremely important. **Methodology** – based on the research approach of the foresight to analyze the challenges and opportunities that arise as a result of this process, as well as ways to overcome them. One of the key components of decentralization is the transfer of power from the central to the local level. This means that local authorities receive more powers in decision-making, including in the field of environmental protection and ecological safety. However, this process is accompanied by a number of challenges that need to be addressed, including financial complexity, lack of personnel qualifications, and others. **Scientific novelty**. As part of the analysis, key aspects of decision-making in the field of environmental safety at the local level were identified. Special attention is paid to the role of the public in this process and methods of involving the public in decision-making. The public possesses important knowledge and experience that can be useful for the development and implementation of effective environmental protection strategies. In addition, the tools and methods used by local authorities to control and ensure compliance with environmental norms and standards are analyzed. These tools include conducting audits, establishing fines for violations of environmental regulations, and involving the public in the monitoring process.

Conclusions. It is emphasized that decentralization can lead to inequality in the level of environmental safety between different regions and insufficient qualification of personnel at the local level. It is important to develop and implement effective mechanisms of cooperation between central and local authorities, as well as to involve the public in the decision-making process in the field of environmental safety. This requires the development of clear strategies, the use of modern monitoring and control tools, and the provision of open and transparent information exchange between all stakeholders.

Key words: decentralization of power, environmental security, decision making, public, engagement, tools, local government, security, national security.

Постановка проблеми. Актуальність проблеми полягає у тому, що з децентралізацією влади в Україні, виникає потреба в забезпеченні ефективного управління екологічною безпекою на місцевому рівні. При цьому виникають питання, щодо участі громадськості у процесі прийняття рішень та використання інструментів для залучення громадськості місцевими органами влади. Актуальність проблеми випливає з необхідності реалізації збалансованого підходу до охорони навколишнього середовища та активного залучення громадськості для досягнення цілей сталого розвитку й забезпечення безпеки довкілля на рівні місцевої громади.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми ролі процесу прийняття рішення у сфері екологічної безпеки: виклики децентралізації влади в Україні досліджували такі науковці, як: О. Батанова, Р. Бедрія, Л. Комахи, О. Андрєєвої, В. Колтун, І. Кононенко, О. Кухленко, Р. Федоряк, С. Невмержицька, О. Шевченко, В. Романова, Я. Жаліло та інші.

Мета статті. Метою цієї статті є дослідження та аналіз участі громадськості у процесі прийняття рішень у сфері екологічної безпеки на місцевому рівні в контексті децентралізації влади в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Децентралізація влади в Україні є одним із ключових процесів, що впливають на всі сфери життя суспільства, включаючи екологічну безпеку. Від періоду незалежності України зростає усвідомлення важливості екологічних проблем та необхідності їх вирішення на всіх рівнях управління. При цьому, процес децентралізації, відіграючи значну роль у розподілі повноважень та ресурсів між центральним та місцевими органами влади, має істотний вплив на ефективність заходів з забезпечення екологічної безпеки.

Варто наголосити, що розуміння процесу прийняття рішень у сфері екологічної безпеки в умовах децентралізації влади стає надзвичайно важливим як для урядових структур, так і для громадськості та активістських груп. Відправною точкою є усвідомлення того, що забезпечення екологічної безпеки є суспільною відповідальністю, і вирішення цієї проблеми потребує активного співробітництва на всіх рівнях управління.

На думку вчених О. Батанова та Р. Бедрія (Батанов, Бедрій, 2023, с. 208), важливо розглянути різні аспекти процесу прийняття рішень у сфері екологічної безпеки під впливом децентралізації влади. Аналіз розподілу повноважень, фінансування, кадрового потенціалу, співпраці та контролю дозволить краще зрозуміти, як ці процеси впливають на стан навколишнього середовища та здатність суспільства відповідати на екологічні виклики.

Слід зазначити, що передача повноважень у сфері екологічної безпеки до місцевого рівня влади та їх збереження на центральному рівні є складним процесом, що вимагає уважного балансування між потребами місцевих громад та загальнодержавними стратегіями екологічного забезпечення. На рисунку 1 наведено загальний огляд конкретних повноважень, які часто передаються на місцевий рівень, та тих, що залишаються на центральному.

Отже, з рисунка 1 видно, що розподіл повноважень у сфері екологічної безпеки між центральним та місцевим рівнями влади може бути різним і залежить від конкретного законодавства та політичних умов кожної країни. Місцеві органи влади зазвичай відповідають за місцеве планування, моніторинг навколишнього середовища та контроль за дотриманням екологічних норм, в той час як центральний рівень влади забезпечує стратегічне планування, законодавчу базу та виконання міжнародних зобов'язань у сфері екології та екологічної безпеки. Розуміння цього розподілу повноважень допомагає забезпечити ефективне управління екологічними питаннями на різних рівнях влади та забезпечити збалансований підхід до збереження навколишнього середовища.

І. Кононенко вважає, що фінансування заходів у сфері екологічної безпеки внаслідок децентралізації може виявитися складним і залежить від різних факторів, таких як обсяг переданих повноважень, фінансові можливості місцевих громад та ефективність управління ресурсами. Деякі аспекти змін можуть включати:

– *передача фінансових ресурсів:* з децентралізацією частини повноважень у сфері екологічної безпеки на місцевий рівень може відбуватися і передача фінансових ресурсів. Це може забезпечити місцевим органам влади більшу гнучкість у розподілі коштів на рішення екологічних проблем відповідно до конкретних потреб та пріоритетів;

– *локальні ініціативи та програми:* місцеві громади можуть розробляти власні ініціативи та програми у сфері екологічної безпеки, які враховують особливості та потреби їхніх територій. Це може призвести до більш ефективного використання ресурсів та сприяти вирішенню конкретних екологічних проблем;

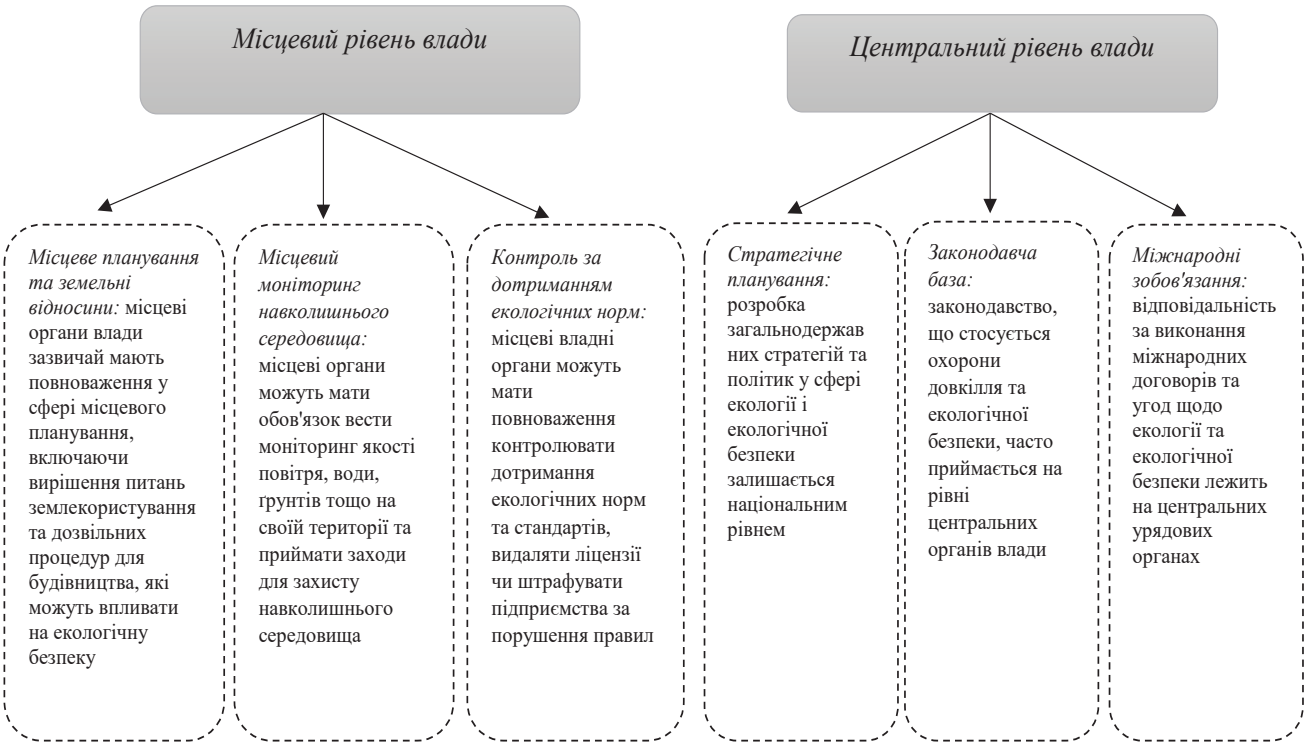

Рис. 1. Розподіл повноважень у сфері екологічної безпеки між центральним та місцевим рівнями влади

Розроблено автором

– *неоднакові можливості:* однак, не всі місцеві громади можуть мати однакові фінансові можливості для реалізації заходів у сфері екологічної безпеки. Деякі регіони можуть стикатися з обмеженими ресурсами, що ускладнює їхню здатність ефективно вирішувати екологічні проблеми;

– *потреба в допомозі та співпраця:* місцеві громади можуть потребувати додаткової фінансової допомоги від центрального уряду чи міжнародних організацій для реалізації великих проектів з охорони довкілля. Співпраця між різними рівнями влади та сторонами може допомогти забезпечити ефективне використання ресурсів (Кононенко, 2021).

Загалом децентралізація може надати більше контролю місцевим громадам над їхніми ресурсами, важливо забезпечити достатнє фінансування та ефективне управління для вирішення екологічних проблем.

Звертаючи увагу на роль місцевих органів влади у вирішенні екологічних проблем, важливо розглянути їхні можливості та обмеження. У таблиці 1 систематизовані ці аспекти, враховуючи ключові фактори, що впливають на їх здатність приймати ефективні рішення та реалізовувати необхідні заходи в сфері екологічної безпеки.

В цілому, представлена таблиця демонструє як можливості, так і обмеження, з якими зіштовхуються місцеві органи влади у сфері управління екологічною безпекою. Їхнє глибоке розуміння місцевих проблем, близькість до громадськості та гнучкість у вирішенні проблем дозволяють їм ефективно реагувати на виклики. Проте, обмеженість фінансових ресурсів, недостатня кваліфікація персоналу та обмежений доступ до технологій становлять значні виклики для досягнення успішних результатів у цій сфері. Ці аспекти підкреслюють потребу в постійній підтримці та розвитку місцевих органів влади для забезпечення сталого управління екологічною безпекою.

На думку вчених О. Шевченко, В. Романова та Я. Жаліло (Шевченко, Романова, Жаліло, 2020, с.153), що партнерство та співпраця між центральними та місцевими органами влади в сфері екологічної безпеки відіграють ключову роль у забезпеченні ефективного управління довкіллям. Ось кілька можливостей для співпраці між цими двома рівнями влади:

– *обмін інформацією та даними:* центральні та місцеві органи можуть обмінюватися даними та інформацією щодо екологічних проблем, тенденцій та викликів на місцевому рівні. Це дозволить краще розуміти ситуацію в різних регіонах країни та приймати більш обґрунтовані рішення;

– *розробка та впровадження стратегій та політик:* центральні органи можуть сприяти

Таблиця 1

Можливості та обмеження місцевих органів влади у сфері управління екологічною безпекою

Можливості	Опис	Обмеження	Опис
Знання місцевих особливостей	можливість розробки рішень, що враховують конкретні екологічні проблеми на місцевому рівні	Фінансування	Обмеження фінансових ресурсів для вирішення складних екологічних проблем
Близькість до громадськості	забезпечення участі громадськості у процесі прийняття рішень через зручність спілкування та доступність для обговорення проблем з місцевими жителями та організаціями громадян	Недостатня кваліфікація персоналу	відсутність достатньої кількості кваліфікованих спеціалістів у сфері екології
Гнучкість у вирішенні проблем	здатність реагувати на ситуації на місцевому рівні швидше та ефективніше	Обмежені ресурси та доступ до технологій	обмеженість доступу до сучасних технологій та ресурсів для вирішення складних екологічних проблем

Розроблено автором

розробці загальнодержавних стратегій та політик у сфері екології, а місцеві органи влади – їх адаптації та впровадженню на місцевому рівні з урахуванням конкретних особливостей та потреб місцевого населення;

– *фінансова підтримка:* центральні органи можуть надавати фінансову підтримку місцевим органам влади для реалізації проектів та програм з охорони навколишнього середовища;

– *навчання та розвиток кадрів:* центральні органи можуть організовувати навчальні програми та семінари для підвищення кваліфікації працівників місцевих органів влади з питань екологічної безпеки.

Варто наголосити, що конфліктні ситуації між різними рівнями влади можуть виникати через різницю у поглядах, інтересах та призначенні. Однак є кілька способів їх вирішення. Важливо встановити відкритий та конструктивний діалог між центральними та місцевими органами влади для обговорення проблем та пошуку компромісних рішень. У разі непорозумінь може бути задіяна третя нейтральна сторона для сприяння узгодженню позицій та досягнення консенсусу. Іноді конфлікти виникають через технічні або наукові питання. Залучення незалежних експертів може допомогти з'ясувати обставини та запропонувати об'єктивні рішення (Кухленко, Федоряк, Невмержицька, 2017).

Отже, взаємодія між центральними та місцевими органами влади в сфері екологічної безпеки є важливою для досягнення спільних цілей з охорони навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку.

Доречно зазначити, що моніторинг стану довкілля на місцевому рівні зазвичай здійснюється через використання різноманітних методів та інструментів, що дозволяють збирати, аналізувати та відстежувати дані про стан навколишнього середовища. Деякі з основних методів моніторингу включають:

– *вимірювання якості повітря:* встановлення датчиків для вимірювання рівнів забруднення атмосферного повітря на місцевих територіях;

– *моніторинг водних ресурсів:* аналіз якості води в річках, озерах, ставках та інших водоймах для виявлення забруднень та визначення рівня їхньої безпеки для споживачів та довкілля;

– *спостереження за відходами:* вивчення обсягів та видів відходів, їхнього впливу на довкілля та впровадження заходів щодо їхнього відновлення та переробки;

– *екологічне моделювання:* використання комп'ютерних програм для прогнозування та оцінки можливих екологічних наслідків різних сценаріїв розвитку місцевого середовища (Комаха, Андреєва, Колтун, 2021, с.259).

Щодо інструментів контролю за дотриманням екологічних норм та стандартів на місцевому рівні, ось деякі з них:

– *ліцензування та перевірки:* вимога отримання ліцензій та регулярні перевірки діяльності підприємств з точки зору їхнього впливу на навколишнє середовище;

– *штрафні санкції:* встановлення штрафів та інших адміністративних санкцій за порушення екологічних норм та стандартів;

– *аудити та інспекції:* проведення аудитів та регулярних інспекцій підприємств для перевірки їхньої дотримання встановлених екологічних вимог;

– *громадський нагляд:* залучення громадськості до процесу контролю за дотриманням екологічних норм та стандартів шляхом збору інформації та співпраці з органами влади (Кращі практики, 2022, с. 95).

Ці інструменти сприяють забезпеченню ефективного контролю за станом навколиш-

нього середовища та збереженню екологічної безпеки на місцевому рівні.

Варто наголосити, що участь громадськості в процесі прийняття рішень у сфері екологічної безпеки на місцевому рівні є ключовою для забезпечення прозорості, відкритості та ефективності діяльності органів влади. Місцеві органи влади можуть організовувати громадські слухання та консультації з мешканцями щодо питань екологічної безпеки. Це дає можливість громадськості висловити свої думки, обговорити проблеми та ввести пропозиції до процесу прийняття рішень. Створення громадських рад або комітетів з екологічної безпеки, в які входять представники громадськості та експерти, які консультують органи влади з питань екологічної політики та прийняття рішень.

Крім того, забезпечення доступу громадськості до інформації про екологічні проблеми, рішення та дії місцевих органів влади. Це може включати публікацію звітів, даних та результатів досліджень відносно стану навколишнього середовища. Сприяння та підтримка громадських ініціатив та проєктів з охорони довкілля, які зініціюються та реалізуються самою громадськістю. Використання онлайн-платформ та інших електронних засобів для залучення громадськості до обговорення екологічних питань та прийняття рішень (Децентралізація, 2017).

В цілому, забезпечення участі громадськості в процесі прийняття рішень у сфері екологічної безпеки на місцевому рівні не тільки сприяє покращенню якості прийнятих рішень, але і підвищує рівень довіри до діяльності місцевих органів влади з боку громадськості.

Висновок. Таким чином, проаналізувавши вищезазначене можна дійти висновку, що процес децентралізації влади в Україні відіграє значну роль у сфері екологічної безпеки, вносячи як позитивні, так і виклики. З одного боку, передача більшої влади на місцевий рівень може сприяти більш ефективному управлінню екологічними питаннями за рахунок глибшого розуміння місцевих особливостей та більшої активності громадськості. З іншого боку, децентралізація може призвести до нерівності у рівні екологічної безпеки між різними регіонами та недостатньої кваліфікації персоналу на місцевому рівні. Важливо розробляти та впроваджувати ефективні механізми співпраці між центральними та місцевими органами влади, а також залучати громадськість до процесу прийняття рішень в сфері екологічної безпеки. Це вимагає розробки чітких стратегій, використання сучасних інструментів моніторингу та контролю, а також забезпечення відкритого та прозорого обміну інформацією між всіма зацікавленими сторонами.

Отже, загальна мета полягає в забезпеченні сталого розвитку та збереженні екологічної безпеки в Україні, що вимагає злагодженого співробітництва на всіх рівнях влади та активної участі громадськості в прийнятті рішень з питань охорони довкілля.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Батанова О. В., Бедрія Р. Б. Децентралізація публічної влади в Україні: здобутки, проблеми та перспективи: *матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (12 травня 2023 р., м. Львів)*. Київ ; Львів ; Щецин : ЛНУ імені Івана Франка, 2023. С. 208
2. Децентралізація в Україні досягнення, надії і побоювання. 2017. URL: https://www.international-alert.org/app/uploads/2021/08/Ukraine-Decentralisation-UK-2017.pdf
3. Комаха Л. Г., Андрєєвої О. М., Колтун В. С. Реформа децентралізації в Україні: здобутки та перспективи : *матеріали міжнар. круглого столу до Дня місцевого самоврядування в Україні (Київ, 9 груд. 2021 р.)* Київ :ННІ ПУДС КНУ, 2021. С. 259
4. Кононенко І. А. Взаємозв'язок екологічної культури та системи публічного управління. *Право та державне управління*. № 2, 2021. URL: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2021/39.pdf
5. Кращі практики децентралізації: досвід країн ЄС для України: *матер. науково-практичного круглого столу (Суми, 27 травня 2022 р.)*. Суми: Сумський державний університет, 2022. С. 95
6. Кухленко О. В., Федоряк Р. М., Невмержицька С. М. Проблеми децентралізації влади у межах регіональної політики України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2017, № 2. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1028
7. Шевченко О. В., Романова В. В., Жаліло Я. А. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні. Київ: НІСД, 2020. 153 с.
8. Radchenko O., et al. Principles of natural capital preservation in the context of strategy of state environmental safety. In: *E3S Web of Conferences*. EDP Sciences, 2021. p. 09024.
9. Semenets-Orlova I., Kyselova Y. Multidimensional management contemporary: generation of social meanings for a new collective identities. *Public management*, 2018, 4: 264–273.

REFERENCES:

1. Batanova, O. V., & Bedriia, R. B. (2023). Detsentralizatsiia publichnoi vlady v Ukraini: zdobutky, problemy ta perspektyvy [Decentralization of public power in Ukraine: achievements, problems and prospects] *Materialy V Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (12 travnia 2023 r.,

m. Lviv). Kyiv; Lviv; Shchetsyn, LNU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
2. *Detsentralizatsiia v Ukraini dosiahnennia, nadii i poboiuvannia* [Decentralization in Ukraine achievements, hopes and fears]. 2017 r. Retrieved from: https://www.international-alert.org/app/uploads/2021/08/Ukraine-Decentralisation-UK-2017.pdf [in Ukrainian].
3. Komakha, L. H., Andrieievoi, O. M., & Koltun, V. S. (2021). Reforma detsentralizatsii v Ukraini: zdobutky ta perspektyvy [Decentralization reform in Ukraine: achievements and prospects], *Materialy mizhnar. kruhloho stolu do Dnia mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini* (Kyiv, 9 hrud. 2021 r.) Kyiv :NNI PUDS KNU, 2021 r. S. 259 [in Ukrainian].
4. Kononenko, I. A. (2021). Vzaiemozviazok ekolohichnoi kultury ta systemy publichnoho upravlinnia [Interrelationship of ecological culture and the system of public administration]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*, № 2, Retrieved from: http://pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2021/39.pdf [in Ukrainian].
5. Krashchi praktyky detsentralizatsii: dosvid krain YeS dlia Ukrainy (2022) [Best practices of decentralization: experience of EU countries for Ukraine], *Mater. naukovo-praktychnoho kruhloho stolu* (Sumy, 27 travnia 2022 r.). Sumy : Sumskyi derzhavnyi universytet, 2022 r. S. 95 [in Ukrainian].
6. Kukhlenko, O. V., Fedoriak, R. M., & Nevmerzhytska, S. M. Problemy detsentralizatsii vlady u mezhakh rehionalnoi polityky Ukrainy (2017) [Problems of decentralization of power within the regional policy of Ukraine]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, № 2, Retrieved from: http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1028 [in Ukrainian].
7. Shevchenko, O. V., Romanova, V. V., & Zhalilo, Ya. A. (2020). *Detsentralizatsiia i formuvannia polityky rehionalnoho rozvytku v Ukraini* [Decentralization and formation of regional development policy in Ukraine], Kyiv: NISD [in Ukrainian].
8. Radchenko, O., Kovach, V., Radchenko, O., Kriukov, O., Sydorchuk, L., Sharov, P., & Semenets-Orlova, I. (2021). Principles of natural capital preservation in the context of strategy of state environmental safety. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 280, p. 09024). EDP Sciences.
9. Semenets-Orlova, I. A., & Kyselova, Y. Y. (2018). Multidimensional management contemporary: generation of social meanings for a new collective identities. *Public management*, (4), 264–273.